

Devlet Korumasında Yetişen Kadınların Yasal Mekanizmalara Erişim Deneyimleri ve Sivil Toplum Perspektifi:

Sistemsel Sorunlar ve Glenme Olanakları

İçindekiler

1. Tanımlar.....	2
2. Hayat Sende Derneği	5
3. Yönetici Özeti.....	6
4. Giriş	7
5. Yöntem.....	8
Tema 1: Devlet Koruması Deneyiminin Yaşamdaki Yansımaları.....	9
Tema 2: Şiddet ve Hak İhlalleri Karşısında Sessizlik.....	11
Tema 3: Cinsiyet Temelli Ayrımcılık ve Toplumsal Etiketler.....	12
Tema 4: Destek Sistemlerine Erişim.....	16
Tema 5: Dayanışma, Güçlenme ve Umut.....	19
Tema 6: Adalete Erişim ve Şikayet Süreçleri.....	20
Tema 7: Şiddet Deneyimi.....	25
Tema 8: Sivil Toplumun Rolü ve Sınırları.....	26
Öneriler ve Politika Geliştirme.....	27
Politika Önerisi Matrixi.....	32
Sonuç ve Genel Değerlendirme.....	34
Teşekkür.....	35
Raporu Hazırlayanlar.....	36

Tanımlar^{1 2 3}

Aile Temelli Bakım

Çocukların bakımının biyolojik ailesinin yanında, bunun mümkün olmadığı durumlarda koruyucu ailelik, evlat edinme gibi uygulamalarla bir aile ortamında gerçekleştirildiği bakımdır.

Alternatif Bakım

Bakımı biyolojik ailesi tarafından sağlanamayan çocukların yararlandığı resmi ya da resmi olmayan, kısa veya uzun süreli; kurum bakımı, koruyucu ailelik, enformel bakım gibi farklı bakım türlerini ifade eder.

Ayrımcılık

Bir bireyin ya da grubun sahip olduğu çeşitli özellikler sebebiyle diğerlerinden farklı ve olumsuz şekilde muameleye tabi tutulmasıdır.

Bakım Personeli (Bakıcı Anne)

Bakıcı anneler/bakım elemanları, kız meslek liselerinin çocuk gelişimi ve eğitimi bölümleri ile fakülte, yüksekokul veya sağlık meslek liselerinin hemşirelik bölümü mezunları veya lise mezunu olup, çocuk bakımı konusunda sertifika sahibi olanlar arasından seçilen kişilerdir.

Çocuk

Henüz 18 yaşını doldurmamış tüm bireyleri ifade eder.

Çocuk Destek Merkezleri

Suçta sürüklenmesi, suça maruz kalması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlerin, bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile bakım ve korunmalarının sağlandığı yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Çocuk Evleri

0-18 yaş arasındaki korunmaya ihtiyacı olan çocukların kaldığı ev tipi birimlerdir.

Çocuk Evleri Sitesi

0-18 yaş arasındaki korunmaya ihtiyacı olan çocukların kaldığı, bir arada bulunan ev tipi birimlerin bulunduğu kuruluşlardır.

1 Kaynak: <https://alternatifbakim.org/>

2 Kaynak: <https://www.once.org.tr/siddet-nedir/>

3 Kaynak: <https://www.amnesty.org.tr/icerik/ayrimcilik>

Çocuk Gelişim Uzmanı

Üniversitelerin çocuk gelişimi bölümlerinden mezun olan meslek elemanıdır.

Çocuk Koruma Sistemi

Çocuklara yönelik şiddeti, istismarı, ihmali ve sömürüyü önlemek ve bunlara müdahale etmek için bir araya getirilmiş resmi veya gayri resmi yapılar, hizmetler ve kapasiteleri kapsamaktadır.

Çocuk Yuvası

0 - 12 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocukların eğitim, bakım ve yetiştirilmesini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Enformel Bakım

Çocukların koruma altına alınmadan bir akrabası veya yakını tarafından bakımının gerçekleştirildiği, devlet denetimi altında olmayan bakım türüdür.

Etiketleme

Bir kişiye ya da gruba, belirli bir özellik, davranış, kimlik ya da kalıpyargı temelinde bir etiket (damga, sıfat, kimlik) yapıştırılmasıdır. Bu etiketler genellikle basitleştirici, genelleşici ve bireyin gerçekliğini yansıtmayan türdedir.

Evlat Edinme

Durumu evlat edinilmeye uygun olan çocukla, durumu evlat edinmeye uygun kişi/eşler arasında hukuki bağlar sağlanarak, çocuk- ebeveyn ilişkisinin kurulmasıdır.

Koruma Altında Yetişen Çocuk

5395 sayılı kanun kapsamında hakkında bakım tedbiri bulunan, bakımı ve korunması devlet denetiminde kurum veya aile temelli bakım modellerinde gerçekleştirilen çocuktur.

Korumadan Ayrılmış Birey

Çocuğun bakım ve koruma altına alınmasına neden olan şartların ortadan kalkması veya çocuğun reşit olması durumlarında bakım ve korunmanın yasal olarak sona ererek korunma kararının mahkemece kaldırılması sonucunda devlet korumasından çıkan bireylerdir.

Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk

Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilme ya da suça sürüklenme durumu/riski bulunan çocuğu ifade etmektedir.

Koruyucu Aile

Çeşitli nedenlerle biyolojik ailesi yanında bakımları bir süre için sağlanamayan çocukların eğitim, bakım ve yetiştirilme sorumluluğunu kısa veya uzun süreli olarak, ücretli veya gönüllü statüde devlet denetiminde paylaşılan kişi ya da ailedir.

Kurum/Kuruluş Bakımı

Çocukların bakımının toplu olarak, büyük ya da küçük yapılarda bakım personeli aracılığıyla gerçekleştirildiği bakım türüdür.

Psikolog

Üniversitelerin psikoloji bölümlerinden mezun olan meslek elemanıdır.

Sosyal Hizmet Uzmanı/Sosyal Çalışmacı

Üniversitelerin 4 yıllık sosyal hizmet bölümlerinden mezun olan meslek elemanıdır.

Şiddet

Bir kişinin başka bir kişiye ya da gruba güç kullanarak veya tehdit ederek zarar vermesi, fiziksel, duygusal, cinsel, psikolojik ya da ekonomik olarak incitmesi anlamına gelir.

- **Fiziksel Şiddet**

Bir kişiye doğrudan bedensel zarar verme amaçlı güç kullanımıdır.

- **Psikolojik / Duygusal Şiddet**

Kişinin kendilik değerini, duygusal bütünlüğünü zedeleyen davranışlardır.

- **Cinsel Şiddet**

Rızaya dayanmayan her türlü cinsel davranış, yaklaşım ya da zorlama içeren davranışlardır.

- **Ekonomik Şiddet**

Bir kişinin ekonomik kaynakları üzerinde baskı kurarak onu kontrol etme biçimidir.

- **Kadına Yönelik Şiddet**

Bir kadının **kadın olduğu için** maruz kaldığı, ona zarar veren veya zarar verme olasılığı taşıyan, **fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik** eylem ya da tehditlerin tümüdür. Bu şiddet; hem özel alanda (ev, aile, ilişkiler) hem kamusal alanda (iş, okul, sokak, internet gibi) ortaya çıkabilir.

Yetiştirme Yurdu

13-18 yaş arası korunma ihtiyacı içerisindeki çocukların eğitim, bakım ve yetiştirilmesini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği (Hayat Sende), 2007 yılında kendileri de devlet koruması altında yetişen bir grup idealist genç tarafından kurulmuş olup devlet korumasında yetişen çocuk ve gençlerin temel yaşam becerilerini kazanmış şekilde, ayrımcılığa uğramadan hayata atılması vizyonuyla çalışmalar gerçekleştirmektedir.

Derneği kuran gençler korumadan ayrıldıklarında yaşadıkları güçlüklerden yola çıkarak kendilerinden sonra korumadan ayrılacak arkadaşları için bir destek mekanizması kurmayı amaçlamışlardır.

Toplumda koruma altında yetişen çocuk alanındaki çalışmaların birçoğunun merhamet ve acıma temelli olduğu görülmektedir. Hayat Sende bu bakış açısına karşı çıkarak hak temelli bir yaklaşım savunmakta, her bireyin hak sahibi olduğu ancak bazı bireylerin toplumdaki diğer bireylere göre haklara erişimde daha çok güçlük yaşadığından yola çıkarak fırsat eşitliği amacıyla çalışmalarını yürütmektedir.

Koruma altında yetişen çocuk ve gençlerin toplumda karşılaştığı ayrımcılık, dışlanma ve etiketlenmeye karşı savunuculuk ve farkındalık çalışmaları yürütmektedir. Ayrıca dernek koruma altında yetişen ve çoklu hassasiyet yaşayan gruplara yönelik özelleşen çalışmalarda yürütmeye çalışmaktadır.

3. Yönetici Özeti

Bu araştırma, devlet koruması altında yetişen kadınların deneyimlerini anlamak, koruma sisteminin yapısal sınırlarını ortaya koymak ve kadınların karşılaştığı sorunları sivil toplumun perspektifiyle birlikte analiz etmek amacıyla yürütülmüştür. Nitel veri toplama yöntemi olarak derinlemesine görüşmeler kullanılmış; hem koruma sisteminden ayrılmış kadınlar hem de bu alanda çalışan sivil toplum temsilcileri ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Veriler tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiş ve bulgular sekiz ana tema etrafında toplanmıştır.

Analizler, kadınların çocukluk dönemlerinden itibaren duygusal ihmal, ayrımcılık, şiddet ve hak ihlalleriyle karşılaştığını; kurum sonrası dönemde ise barınma, istihdam ve sosyal destek eksiklikleri nedeniyle yapısal bir güvencesizlik içinde bırakıldıklarını hissettiklerini göstermektedir. Kadınların çoğu sistem içinde haklarından habersiz bırakıldıklarını, şikâyet mekanizmalarına erişemediklerini ve toplumsal etiketleme nedeniyle dışlanma yaşadığını belirtmiştir. Sivil toplum uzmanlarının değerlendirmeleri, bu deneyimlerin bireysel değil, sistematik bir sorunun parçası olduğunu teyit etmektedir.

Rapor, yalnızca sorunları ortaya koymakla kalmamış; kadınların iyileşme ve güçlenme deneyimlerine de yer vererek dayanışma pratiklerinin önemine dikkat çekmiştir. Sonuç olarak, koruma sisteminin daha hak temelli, bütüncül ve onarıcı bir yaklaşımla yeniden yapılandırılması gerektiği önerilmektedir. Raporun sonunda katılımcıların önerileri ve araştırmacı politika tavsiyeleri detaylı biçimde sunulmuştur.

4. Giriş

Devlet koruması altında yetişen bireyler, yaşamlarının erken dönemlerinde kurum bakımı, yer değiştirme, ihmal ve istismar gibi çeşitli deneyimlerle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu araştırma, özellikle koruma altında büyüyen kadınların özgün deneyimlerine odaklanmakta; bu kişilerin kurumsal bakım sürecinde ve sonrasında karşılaştıkları sorunları, güçlenme stratejilerini ve mevcut destek mekanizmalarının yeterliliğini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Kadınların öznel anlatılarıyla şekillenen bu çalışma, aynı zamanda bu alanda çalışan sivil toplum uzmanlarının görüşlerini de içermekte; böylece bireysel deneyimler ile yapısal sorunlar arasındaki bağlantıları görünür kılmayı hedeflemektedir.

5. Yöntem

Bu nitel araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler kullanılmıştır. Araştırma iki temel katılımcı grubuyla yürütülmüştür:

- (1) Devlet koruması altında büyümüş ve korumadan ayrılmış kadınlar;
- (2) Bu alanda çalışan sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ve uzmanları.

Veriler tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiş, elde edilen bulgular sekiz ana tema etrafında yapılandırılmıştır. Analiz sürecinde katılımcı anlatıları detaylı biçimde incelenmiş, doğrudan alıntılar aracılığıyla temalar derinleştirilmiş ve karşılaştırmalı bir yaklaşım benimsenmiştir.

1. Profil	2. Profil
Veri Türü: Yarı yapılandırılmış görüşmeler Katılımcılar: Koruma altında yetişme deneyimi olan kadınlar Yöntem: Tematik analiz Katılımcı sayısı: 10 Katılımcı cinsiyet dağılımı: 10 Kadın Yaş aralığı: 19-45 yaş Eğitim Durumu: 5 lise, 3 üniversite, 2 ortaokul Mesleki Durum: 8 kamuda çalışan memur, 1 işsiz, 1 güvencesiz işlerde çalışan Devlet Koruması Altındayken Deneyimlediği Bakım Türü: Çocuk evleri, yetiştirme yurdu, çocuk evleri sitesi, koruyucu aile	Veri Türü: Yarı yapılandırılmış görüşmeler Katılımcılar: Kadın hakları, çocuk koruma, gençlik, sosyal hizmet alanlarında çalışan STK uzmanları Yöntem: Tematik analiz Katılımcı sayısı: 8 Katılımcı cinsiyet dağılımı: 5 erkek, 3 kadın Yaş aralığı: 28-63 yaş

Tema 1: Devlet Koruması Deneyiminin Yaşamdaki Yansımaları

Katılımcı Kadınlar

Devlet koruması altında yetişen kadınların büyük çoğunluğu bu süreci hayatlarının dönüm noktalarından biri olarak tanımlamaktadır. Bazı katılımcılar, yurt ortamının kendilerini kötü yaşam koşullarından, sokaktan ya da şiddet ortamından koruduğunu belirtmiş ve bu yönüyle devlet korumasını kurtarıcı bir sistem olarak görmüşlerdir. "Oraya alınmasaydım belki şu an madde bağımlısı olurdum" gibi ifadeler, zamanında devlet koruması altına alınmanın hayat kurtarıcı rolünü gözler önüne sermektedir. Bununla birlikte, katılımcıların çoğu, bu sistemin sıcak bir aile ortamı sunmaktan uzak olduğunu, sevgi, güven ve bireysel destek ihtiyacını karşılamadığını dile getirmiştir. Yurtlarda geçen çocukluk ve ergenlik dönemlerinin çoğunlukla otoriteye dayalı, duygusal ilişkilerin yüzeysel olduğu bir yapıya işaret ettiği görülmektedir. Ayrıca, kurumdan ayrılma süreci katılımcılar için oldukça travmatik bir kırılma anı olarak tarif edilmiştir. Bu süreçte bilgi verilmeden, psikolojik destek sağlanmadan ve koruma sonrası bireysel yaşama geçiş için alternatif plan sunulmadan bir anda dış dünyaya bırakıldıklarını ifade eden kadınlar, kendilerini çoğu zaman hazırlıksız, yalnız ve çaresiz hissettiklerini dile getirmiştir.

STK Uzmanları

STK uzmanlarının neredeyse tamamı, mevcut devlet koruma sisteminin çocukları yalnızca fiziksel güvenlik temelinde ele aldığını, ancak duygusal, sosyal ve bilişsel gelişim açısından ciddi eksiklikler barındırdığını vurgulamıştır. Kurum bakımının bireyi güçlendiren değil, itaate zorlayan, bağımlı ilişkiler geliştiren bir yapısı olduğuna dikkat çekilmiş; özellikle kadınların yurttan çıktıktan sonra hayatlarını sürdürebilecek temel yaşam becerilerine sahip olmalarını ifade edilmiştir. Bazı uzmanlar, kurumların "yaşamak için gerekli becerileri kazandırma değil hayatta tutma" amacı taşıdığını belirtmiştir. Bu da bireylerin devlet korumasından ayrıldıklarında toplum içinde bireysel yaşamda uyum sağlayamadıklarını, yalnızlaştıklarını ve savunmasız hale geldiklerini göstermektedir.

Değerlendirme

Devlet koruması altındaki kadınlar, koruma altında bulunma sürecini yaşamlarının belirleyici bir evresi olarak tanımlamışlardır. Bazı katılımcılar için kurumlar fiziksel olarak koruyucu bir işleve sahip olsa da büyük çoğunluk, duygusal, sosyal ve bireysel gelişim açısından desteklenmediklerini belirtmiştir. Sivil toplum uzmanları da bu görüşü doğrulamış, koruma sisteminin bireyin öz yeterliliğini geliştirmede, tam tersine bağımlı ve edilgen bir yapı yarattığını vurgulamıştır. Her iki grup da kurumdan çıkış sürecinin plansız ve travmatik olduğunu ifade etmiş, bu süreçte bireylerin yalnız ve güvencesiz kaldığı ortak bir gözlem olarak öne çıkmıştır.

“

Dışlanma çok fazla vardı okul çevresinde akranlar tarafından. Hep böyle farklı bir gözle bakıyorlardı. Hem acıma hem de arasına almama olurdu.

Biz her ne kadar iyi olsak da iyi bir eğitim alsak da maalesef dışlanma oluyordu. Ya da bize sosyal medyadan ulaşan çok oluyordu koruma altında olduğumuzu öğrenince, daha kolay ulaşabiliriz düşüncesiyle daha çok yaklaşabiliyorlardı.

”

HİCRAN, 23 YAŞINDA

Tema 2: Şiddet ve Hak İhlalleri Karşısında Sessizlik

Katılımcı Kadınlar

Katılımcıların önemli bir kısmı, çocukluk ve gençlik dönemlerinde yaşadıkları pek çok olumsuz olayın hak ihlali kapsamına girdiğini sonradan fark ettiklerini belirtmiştir. Birçok kadın, "bunun bir hak ihlali olduğunu bilmiyordum" ya da "o zamanlar bize böyle şeyler anlatılmıyordu" şeklinde ifadelerle, hak temelli bilincin eksikliğine dikkat çekmiştir. Hak ihlalleri genellikle bilgilendirme yapılmadan karar alınması, kişinin hayatını etkileyecek kararlar alınırken bireyin rızasının gözetilmemesi, kurumda yaşanan ihmal ve istismarların görmezden gelinmesi ve kurumdaki ıktıktan sonra yalnız bırakılma biçiminde ifade edilmiştir. Özellikle memurluk hakkına erişememe (18 yaşından önce koruma kararının kaldırılması sebebiyle), katılımcılar tarafından adalet duygularını sarsan temel ihlallerden biri olarak aktarılmıştır. Hak arama yollarını bilmeyen ya da şikâyet ettiğinde sonuç alamayacağını düşünen katılımcıların büyük bölümünün yaşadığı olumsuzlukları içselleştirdiği, bunun da özgüven kaybına ve pasifleşmeye neden olduğu görülmüştür. Bu durum, sistemin bireyi güçlendirme değil, uyumlandırma odaklı çalıştığını göstermektedir. Yani kadınların güçlenmeseler de girdikleri ortama uyum sağlama odağında bir koruma sonrası geçiş süreci deneyimlediği görülmüştür.

STK Uzmanları

Uzmanlar, koruma altındaki çocukların ve sonrasında korumadan ayrılan kadınların hak ihlallerine karşı sessiz kalmalarının sistematik nedenlerine işaret etmiştir. Bunlar arasında en sık tekrar eden unsurlar: bilgilendirme eksikliği, başvuru yollarına erişememe, failin devlet görevlisi olması ve başvuru sonrası misilleme korkusu şeklinde sıralanmıştır. Görüşmelerde sıklıkla "şikâyet eden çocuk yaftalanır", "şikâyet eden kadın dışlanır" gibi ifadelerle çocuk ve kadınların üzerindeki baskılara işaret edilmiştir. Uzmanlar, şikâyet mekanizmalarının güven verici ve çocuk/ergen dostu olmamasının, travmatik deneyimlerin çözülmeden kronikleşmesine yol açtığını vurgulamıştır. Bu durum özellikle cinsel şiddet ve bakım personeli tarafından uygulanan psikolojik şiddet gibi ihlallerin görünmez kalmasına neden olmaktadır.

Değerlendirme

Kadınların büyük bölümü, yaşadıkları birçok deneyimi ancak yıllar sonra "hak ihlali" olarak tanımlayabildiklerini belirtmiştir. Bu en temeldeki bir eksikliği de ortaya koymaktadır. STK uzmanları da aynı noktaya dikkat çekerek, hem kurum içindeki çocuklara hem de kurumdaki ıktan çıkan bireylere yönelik hak temelli eğitimlerin eksikliğini vurgulamışlardır. Özellikle şikâyet mekanizmalarının etkisizliği, kişilerin sessiz kalmasına neden olmuş; uzmanlar bu sessizliği sistematik bir sonuç olarak değerlendirmiştir. Hak ihlalleri karşısında misilleme korkusu ya da şikâyetin sonuçsuz kalacağı düşüncesi hem bireylerin susmasına hem de travmanın kronikleşmesine yol açmıştır.

Tema 3: Cinsiyet Temelli Ayrımcılık ve Toplumsal Etiketler

Katılımcı Kadınlar

Devlet koruması altında yetişmiş olmanın, kadınların yaşamlarında taşıdıkları bir etiket haline geldiği görüşmelerde sıklıkla vurgulanmıştır. "Yurt çocuğu" kimliği, katılımcıların iş ortamlarında, sosyal çevrelerinde ve komşuluk ilişkilerinde ayrımcılığa uğramalarına neden olmuştur. Yurttan çıktığını söyleyen kadınlar, "Devlet torpiliyle geldin", "Zaten çalışmadan atandın" gibi sözlerle aşağılandıklarını; söylemeyenler ise bu kimliği gizleyerek yaşamlarını sürdürdüklerini belirtmiştir. Bu etiket aynı zamanda kadınların duygusal ilişkilerinde de bir dışlanma ve önyargı kaynağı olmuştur. Görüşmelerde, yurt geçmişi olan kadınların toplumda "daha kolay elde edilebilir" ya da "ahlaki zaafı olan kadınlar" olarak etiketlendikleri; bu nedenle tacize, mobbinge ve güvensiz ilişkilere daha açık hale geldikleri belirtilmiştir. Etiketlenme olgusunun bireysel düzeyde özgüven kaybına, kamusal alanda ise görünmez olmaya yol açtığı görülmüştür.

STK Uzmanları

Görüşmelerde öne çıkan bir diğer başlık, devlet koruması altındaki çocukların yaşadıkları cinsiyet temelli ayrımcılık olmuştur. Kadınların erkeklere göre daha fazla kontrol altında tutulduğu, davranışlarının daha fazla denetlendiği, itaatin beklendiği, ayrıca ev içi rollere hazırlandıkları sıklıkla dile getirilmiştir. Uzmanlar, kadınlara yönelik "evlenme", "sessiz olma", "devlete minnet duyma" gibi söylemlerin hem kurum içinde hem de toplumda yeniden üretildiğini ifade etmiştir. Yurttan çıkan kadınların evliliğe zorlanmaları ya da barınma ihtiyaçları nedeniyle güvenli olmayan ilişkiler kurmaları, kurum sonrası güvencesizliğin doğrudan sonucu olarak değerlendirilmiştir. Bu noktada, kadına özgü koruyucu mekanizmaların eksikliği, mevcut sistemin cinsiyete duyarlı politikaları içermediğini göstermektedir.

Değerlendirme

Kadın katılımcıların neredeyse tamamı yaşamlarının çeşitli evrelerinde şiddet deneyimlediklerini belirtmiş, bu şiddetin türleri arasında fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet yer almıştır. STK uzmanları, kadınların hem kurum içinde hem de sonrasında toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığa maruz kaldığını ifade etmişlerdir. Kadınlara daha fazla kontrol, gözetim ve itaat beklentisi yüklendiği belirtilmiştir. Korumadan ayrıldıktan sonrası dönemde kadınların barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak için güvenli olmayan ilişkilere mecbur kaldıkları, çocuk yaşta, erken ve zorla evliliğe ve fuhuşa sürüklendikleri de her iki grup tarafından ortaklaşa vurgulanmıştır.

“

**Kurumdayken aynı köyde
olduğumuz için kurumda hepsi
biliyordu, dolmuşa biniyorum pis
bakışlar atıyorlar, kapandım ama
devam ediyor.**

**Köyden çıkalım istiyorum, insanların
hem dışladıklarını hem de
acıdıklarını hissediyorum, yurttan
çıktıktan sonra mesafe koydu en
yakın arkadaşım babası istememiş
seni de öyle bilirler diye.**

”

MELEK, 21 YAŞINDA

Kadınlar, devlet koruması altında yetiştirme deneyimlerinin toplumda bir damga/etiket haline geldiğini ifade etmiş; bu etiketlenmenin istihdam, sosyal ilişkiler ve duygusal bağlar üzerinde olumsuz etkiler yarattığını aktarmışlardır. STK uzmanları da "yurt çocuğu" etiketinin sistematik bir ayrımcılık biçimi olduğunu ve bu durumun bireyleri kimliklerini gizlemeye ittiğini belirtmişlerdir. Etiketleme, kadınların özgüvenini zedeleyen, onları hem sosyal alanlardan hem de kendilerinden uzaklaştıran yapısal bir sorun olarak değerlendirilmiştir.

“

**Dışarıdayken mesela biz kolay kolay
ev bulamıyoruz yurtta kaldığımızı
öğrenince insanlar.**

**İşlerimizi kolay kolay
halledemiyoruz, bunlar da bana
göre bir hak ihlali.**

”

SEVCAN, 20 YAŞINDA

Tema 4: Destek Sistemlerine Erişim

Katılımcı Kadınlar

Koruma sürecinin ardından kadınların karşılaştığı en büyük sorunlardan biri sosyal destek mekanizmalarına erişim eksikliğidir. Katılımcıların büyük çoğunluğu, kurumdan çıktıktan sonra başta barınma olmak üzere temel ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını, nereye başvuracaklarını bilmediklerini ve bu süreçte yalnız bırakıldıklarını dile getirmiştir. Bir kısmı ailesine geri dönmüş, ancak çoğu durumda bu geri dönüş, daha önce terk ettikleri şiddet ortamına dönmek anlamına gelmiştir. Devletin sunduğu psikolojik destek, hukuki danışmanlık, geçici barınma ya da istihdam yönlendirmesi gibi mekanizmaların ya yetersiz olduğu ya da hiç işletilmediği sıkça belirtilmiştir. Kurumdaki sorumlular (sosyal hizmet uzmanları vb.) ile sürdürülebilir bir iletişim kurulamadığı, süreçlerin çoğu zaman kişisel inisiyatiflere bağlı olarak yürüdüğü aktarılmıştır. Bu durumda kadınların devlet korumasından ayrıldıktan sonra güçlenmeden ziyade yalnızlaşma ve güvencesizleşme süreçlerine sürüklendiklerini hissettikleri gözlemlenmiştir. Bu yalnızlaşma sürecinin toplumda koruma altında yetişen kadınlara yönelik “kimsesiz, ahlaken düşkün” etiketi ile daha da pekiştiği gözlemlenmiştir.

STK Uzmanları

Birçok STK temsilcisi, kurumdan çıktıktan sonra kadınların barınma, iş bulma ve sosyal destek mekanizmalarına ulaşma konusunda ciddi zorluklar yaşadığını vurgulamıştır. Barınacak yeri olmayan, ailesine dönemeyen ve kurumsal destek bulamayan kadınların evsizlik, yoksulluk riskiyle karşı karşıya kaldığı, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu kapsamında kamuda istihdam edilmelerinin olumlu etkisi olsa da tek başına tamamen koruyucu ve önleyici bir etkisinin olmadığı; bu durumun da kadınları istismara açık hale getirdiği, fuhuşa sürüklediği, çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklere sürüklediği ifade edilmiştir. Bakım Sonrası Rehberlik ve İzleme Birimleri’nde çalışan personelin sayısal olarak yetersiz olmasına, birimde çalışan meslek elemanlarının sosyal hizmet ve psikoloji kökenli olmamasına ayrıca personelin yeterli derecede nitelikli hizmet sunmuyor oluşuna dikkat çekilmiştir. Sosyal hizmet uzmanlarının çocukların dosyasını kapattıktan sonra ilişkiyi kesmesi ya da sadece işlem yapmaya odaklanmasının; uzun vadeli takip ve rehberliğin eksikliğiyle birleşerek kadınların yeniden destek sistemlerinden kopmasına yol açtığı belirtilmiştir.

Değerlendirme

Her iki grup da kurum sonrası dönemin kadınlar için en kırılgan dönem olduğunu ve mevcut destek sistemlerinin bu süreçte yetersiz kaldığını vurgulamıştır. Kadınlar; barınma, psikolojik destek ve rehberlik gibi temel ihtiyaçlara erişemediklerini ifade ederken, STK uzmanları da bu alanda kamu kurumlarının sistematik ve sürdürülebilir politikalar geliştiremediğini belirtmişlerdir. Sosyal hizmet uzmanlarının takip mekanizmalarının zayıf olması, kadınları yalnızlığa ve güvencesizliğe itmektedir. Bu durum, devlet korumasından çıkan bireylerin bir kez daha yardıma muhtaç hale gelmesine neden olmaktadır.

“

Sosyal destek herhangi bir yerde yaşama anlamında kız çocukları için çok önemli. Barınma için desteklenmeleri lazım. Bazıları sırf bu yüzden hemen evleniyorlar. Atanana kadar asgari ücretin altında ücretler alıyoruz yani bunun için bir şeyler yapılmalı.

”

“

Bazı arkadaşlarım memur oldu ama erkek arkadaşları tarafından işten çıkarıldı, sonra gazinoya girdiler. Ya da akrabaları kredi çektirebiliyor. Liseyi bitirince de işe başlıyorsun ama üslup bilmiyorsun, bilinç yok. Çoğu işten çıkıyor. Müdürlerinle nasıl konuşacağını öğretmiyorlar. Hayatı görmüyorsun, nasıl davranmak gerektiğini.

”

Tema 5: Dayanışma, Güçlenme ve Umut

Katılımcı Kadınlar

Tüm olumsuz deneyimlere rağmen görüşmelerde umudu ve dayanışmayı önceleyen birçok anlatı da yer almıştır. Kadınların bir bölümü, yurttan kurdukları arkadaşlıkların kendi yaşamlarında çok kıymetli bir destek ağı haline geldiğini, bu bağların bugün hâlâ devam ettiğini belirtmiştir. Bazı kadınlar, kendi yaşadıkları olumsuzlukları başkalarının yaşamaması için çalışmak istediklerini ifade etmiş; bu da onların öznel iyileşme süreçlerini toplumsal faydaya dönüştürme potansiyeline işaret etmektedir. Kimi katılımcılar sanatla, yazıyla ya da gönüllü çalışmalarla kendilerini yeniden var ettiklerini, yaşadıklarıyla başa çıkma yöntemleri geliştirdiklerini paylaşmıştır. Bu temada özellikle bireysel mücadele, direnç geliştirme ve hayatına yön verme arzusu dikkat çekmektedir. Devlet korumasından ayrılan kadınların çoğu sistemin verdiği sınırlı olanakları aşma çabasında güçlü stratejiler geliştirmiş, birçok zorluğa rağmen ayakta kalmayı başarmıştır. Bu durum, devlet politikalarının da koruma altında yetişen bireyleri zayıf ve edilgen değil; dirençli ve aktif bir özne olarak görmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

STK Uzmanları

Uzmanlar kadınların yaşadıkları travmalara rağmen iyileşme ve güçlenme kapasitesine sahip olduklarını; ancak bunun için onarıcı sistemlere ihtiyaç duyulduğunu vurgulamıştır. Bu sistemlerin başında güvenli barınma alanları, travma bilgili psikolojik destek, nitelikli eğitime erişim ve sosyal dayanışma yapıları gelmektedir. Görüşmelerde, yurttan çıkan kadınların örgütlenmeleri, birbirlerine destek sunmaları ve deneyim paylaşımına dayalı topluluklar kurmalarının çok değerli olduğu; bu yapıların daha fazla desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Özellikle deneyim aktarımı yoluyla yaşanan güçlenmenin, travmanın yeniden anlamlandırılması sürecine katkı sağladığına dikkat çekilmiştir. Dolayısıyla uzmanlar, kadınların edilgen korunması değil, aktif katılım yoluyla özneleşmeleri gerektiğini savunmaktadır.

Değerlendirme

Kadınların bir kısmı tüm zorluklara rağmen iyileşme ve güçlenme yönünde çaba gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Bu çabalar çoğunlukla yurt arkadaşlarıyla kurulan bağlar, sanatsal uğraşlar ya da sivil toplumda gönüllü çalışmalar aracılığıyla gerçekleşmiştir. STK uzmanları da kadınların kolektif dayanışma pratikleriyle kendilerini güçlendirebildiklerini, özellikle deneyim temelli örgütlenmelerin çok kıymetli olduğunu vurgulamıştır. Bu durum, iyileşme süreçlerinin sadece bireysel çabalarla değil, kolektif ve toplumsal destekle mümkün olduğunu ortaya koymaktadır.

“

18 yaşımda devlet koruması
bitiyordu normalde ama kurumda
çok iyi bir öğretmenim vardı. 19
yaşıma kadar uzattı. Gönüllü aile gibi
oldu, bana destek oldu. Bunu asla
unutmam.

”

NEVBAHAR, 27 YAŞINDA

“

Koruma altında yetiştiğim için arkadaşlıklar ve sosyal çevre açısından çok iyi artılar aldım. Çoğu ilde arkadaşlarım var, yardımcı olabilecek birçok dernekler var hani, bir problem yaşadığımda ulaşabileceğim birçok insan olması beni mutlu ediyor.

”

HİCRAN, 23 YAŞINDA

Tema 6: Adalete Erişim ve şikayet Süreçleri

Katılımcı Kadınlar

Katılımcılar arasında adalet sistemine başvurma deneyimi yaşamış olanlar oldukça sınırlıdır. şikâyet edenlerin büyük bir bölümü se sürecin kendilerine zarar verdiğini, koruma yerine daha fazla mağduriyete neden olduğunu belirtmiştir. Polise ya da savcılığa yapılan başvuruların dikkate alınmadığı, delillerin işlenmediği, failin yargılanmadığı gibi örnek olaylardan bahsetmişlerdir. Özellikle cinsel istismar veya ev içi şiddet vakalarında adalet sisteminin etkisizliğinin kadınların bu mekanizmalara güven duymamasına ve sessiz kalmasına neden olduğu görülmüştür. Görüşmelerde, birçok kadın kendisine "kimse sana inanmaz", "sen de istemişsindir" gibi sözlerin söylendiğini, bu nedenle şikâyetçi olmaktan vazgeçtiğini ifade etmiştir. Kadın olmanın yanında koruma altında yetişme deneyimine sahip olmanın adalet sistemi içinde daha da desteksiz kalınmasına sebep olduğu belirtilmiştir. Örneğin bir kadın ev içi şiddet vakasında polislerin kendisinin koruma altında yetişme deneyimi olduğunu öğrendikten sonra ilgilenmediklerini belirtmiştir. Ayrıca koruma altında bulundukları süreçte kurum içi şikâyet mekanizmalarının işlemediği, şikâyet edilen personelin korunarak görevine devam ettiği örnekler de paylaşılmıştır. İş yerinde de benzer şekilde mobbing ve tacize maruz kaldıklarını ancak şikayet mekanizmalarının etkin işlemediğini, "yurt çocuğu" etiketi sebebiyle zaten kendilerinin sorunlu olduğunun varsayıldığını, savunmalarının dinlenmediğini ve n yargılarla hareket edildiğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda adalet sistemi, kadınlar tarafından uzak, yabancı ve güvenilmez bir alan olarak tanımlanmıştır.

Değerlendirme

Kadın katılımcılar adalet sistemine olan güvensizliklerini açıkça ifade etmiş, çoğu zaman şikâyet etmenin işe yaramadığına dair inanç geliştirdiklerini belirtmişlerdir. STK uzmanları da adalet sisteminin koruma altında olan ya da yeni çıkan bireyler için ulaşılabilir olmadığını, ocuk dostu ve travma bilgili bir yaklaşımdan yoksun olduğunu ifade etmişlerdir. Özellikle cinsel istismar ve bakım personelinden gelen şiddet türlerinde şikâyetlerin karşılıksız kalması, adalet mekanizmalarının etkisizliği olarak değerlendirilmiştir.

Tema 7: Şiddet Deneyimi

Katılımcı Kadınlar

Görüşmelerde en yoğun aktarılan temalardan biri şiddet olmuştur. Katılımcıların önemli bir kısmı çocukluklarında, koruma altına alınmadan önce fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddete maruz kaldıklarını ifade etmiştir. Ancak şiddet deneyiminin yalnızca koruma öncesiyle sınırlı kalmadığı, koruma süreci ve sonrasında da devam ettiği belirtilmiştir. Koruma altındayken yaşlılar arasında fiziksel ve psikolojik şiddetin yaygın olduğu; bakım personelinin gelen ihmal, aşağılama, tehdit gibi davranışların da bu şiddet döngüsüne eklendiği görülmüştür. Kurumdan ayrıldıktan sonra ise birçok kadın eş, sevgili ya da aile üyeleri tarafından şiddete maruz kalmaya devam ettiğini belirtmiştir. Özellikle cinsel şiddet vakalarının katılımcı kadınların anlatmakta zorlandığı ve bu tür deneyimlerin çoğu zaman dile getirilemediği, kadınların susturulduğu ya da sonuçsuz kaldığı görülmüştür. Kadınların çoğu yaşadıklarını yıllar sonra dahi tam olarak anlatamadıklarını belirtmiş, kimseye güvenemediklerini ve şikâyet ettiklerinde ise sürecin onların aleyhine işlediğini düşündüklerini ifade etmiştir.

Değerlendirme

Kadınların şiddet deneyimlerini aktarmakta yaşadığı güçlükler, cinsel şiddet söz konusu olduğunda belirginleşmektedir. Katılımcıların “konuşamama”, “kimseye güvenememe” ve “şikâyet etmenin sonuçsuz kalması” yönündeki ifadeleri, mevcut adli ve destek sistemlerinin güven vermediğini ve ikincil travma riskini artırdığını göstermektedir. Bu bağlamda, sadece şiddeti önlemeye değil, aynı zamanda şiddet sonrası destek süreçlerini güvenli, erişilebilir ve güçlendirici kılmaya yönelik bütüncül politikaların eksikliği dikkat çekmektedir.

Şiddetin sürekliliği ve çok katmanlılığı, koruma altında yetişen bireylerin yaşam boyu etkilenmesine yol açmakta; bu nedenle koruma sisteminin, çocuklukla sınırlı olmayan, yaşam döngüsü yaklaşımıyla yeniden yapılandırılması gerektiğini göstermektedir.

“

Ben şiddeti bildiremedim. Çok sessiz bir çocuk olduğumdan kaynaklıydı aslında. Zaten çocuk sesini çıkardığında dahi bastırılıyordu ama sadece kurum çalışanları tarafından değil oradaki yaşça büyük çocuklar tarafından da bastırılıyordu.

”

Tema 8: Sivil Toplumun Rolü ve Sınırları

STK Uzmanları

Görüşmelerde, devlet mekanizmasının yetersiz kaldığı alanlarda sivil toplum kuruluşlarının destek sunmaya çalıştığı ancak bu desteğin sürdürülebilir, sistematik ve yaygın olmadığı vurgulanmıştır. STK'lerin çoğu, psikososyal destek, hukuki danışmanlık ve hak temelli eğitimler konusunda geçici çözümler sunsa da bu hizmetlerin bireysel çaba ve sınırlı kaynaklarla yürütüldüğü ifade edilmiştir. Bununla birlikte alanda çalışan çoğu STK'nin hak temelli çalışma prensiplerinin olmadığı dolayısıyla çocuklara ve kadınlara yasal mekanizmalara erişimde destek sunamadıkları belirtilmiştir. Özellikle yerelde yasal mekanizmalara erişimden ziyade ahbap ilişkisi ile sorunların çözülmeye çalışıldığı bunun da kısa vadede sorunları çözse de uzun vadede koruma altında yetişen çocuk ve kadınların hak arama becerilerini körelttiği belirtilmiştir. Ayrıca bazı uzmanlar, koruma altındaki bireylere yönelik çalışmaların "proje bazlı" olması nedeniyle uzun vadeli etkiler yaratamadığını ve kalıcı sosyal değişim için kamu politikalarının değişmesi gerektiğini savunmuştur. STK'ler, genç kadınların güçlendirilmesi için önemli bir potansiyele sahip olsa da bu alanın sistematik destekten yoksun bırakıldığı belirtilmiştir.

Değerlendirme

Görüşmeler, sivil toplum kuruluşlarının koruma altındaki bireyler için önemli bir destek mekanizması sunduğunu ancak bu desteğin sınırlı, istikrarsız ve çoğu zaman kurumsal temelden yoksun olduğunu ortaya koymuştur. Katılımcıların özellikle yerel düzeyde hak temelli değil, ilişkisel (ahbaplık temelli) çözümlerin yaygın olduğuna dair gözlemleri, kurumsal kapasitenin zayıf olduğunu ve uzun vadeli hak savunusunu engellediğini göstermektedir. Bu durum, koruma altında yetişen bireylerin sistematik hak arama davranışı geliştirmesini engellemekte ve yapısal eşitsizliklerin yeniden üretilmesine yol açmaktadır.

STK'lerin etkili olabilmesi için yalnızca proje bazlı müdahalelerle değil, kamu politikalarıyla entegre, uzun vadeli ve hesap verebilir yaklaşımlar benimsemesi gerekmektedir. Bu çerçevede, sivil toplumun destekleyici rolü ile kamu sorumluluğu arasındaki dengeyi yeniden kuracak ve özellikle genç kadınların güçlenmesini odağa alacak çok aktörlü yapılar geliştirilmelidir.

Öneriler ve Politika Geliştirme

Katılımcıların Önerileri:

Katılımcı kadınların aktardıkları öneriler, doğrudan deneyimlerden süzölmüş ve uygulamaya dönük çözümler sunmaktadır. Bu önerilerden öne çıkanlar şunlardır:

- Kurumlarda çocuklara daha fazla bireysel ilgi gösterilmesi ve psikolojik destek hizmetlerinin artırılması.
- Kurumdan ayrılmadan önce barınma, iş bulma ve sosyal destek konusunda bilgilendirme ve hazırlık süreçlerinin oluşturulması.
- Kurumdan çıkan genç kadınlara yönelik güvenli geçiş mekanizmaları (yurttan çıkanlara geçici barınma, rehberlik sistemi, mentorluk vb.) sağlanması.
- Her türlü ihmal ve istismar için kurum içi şikâyet mekanizmalarının bağımsız ve güvenli bir şekilde işletilmesi.
- Deneyim aktarımına dayalı destek gruplarının ve kadın dayanışma ağlarının yaygınlaştırılması.

“

Bizim kızlar çıktığında boşluğa düşüyor. Üniversiteye gidenler için bazı şeyler sağlanıyor evet ama kızların özellikle %90'ı evlenmeye gidiyor. Kalacak yerleri olmadığından falan. Buna yönelik çıkanlar için pansiyon olabilir buna benzer bir şey ayarlanabilir.

”

“

Hani dediniz ya sihirli bir
değneğiniz olsa napardınız diye.
Korkusuz bir hayat şart.

Ekonomik özgürlük, travmaların
iyileşmesi, çocukları güvenli bir
dünya sunmak. İşte toplumu
dönüştürmek bunlar çok önemli.

”

“

**Ben hiç kimseden sosyal destek
almadım tam tersine daha fazla
yalnızlaştım öyle söyleyebilirim.
Ama kendi ayaklarımın üzerinde de
tamamıyla durmayı öğrendim
bunun sayesinde.**

”

Öneriler ve Politika Geliştirme

Araştırmacı Politika Önerileri:

Araştırma kapsamında ortaya çıkan veriler, politika yapıcılar açısından yapısal ve hak temelli iyileştirme gerekliliğini ortaya koymaktadır. Buna göre geliştirilebilecek politika önerileri şunlardır:

1. Koruma Sisteminin Bireyselleştirilmesi ve Yaşam Becerilerinin Geliştirilmesi:

Kurum bakımı içinde çocukların bireysel gelişimini destekleyecek psikososyal destek, hak bilinci, karar alma becerisi ve özgüven inşası gibi programların yaygınlaştırılması gereklidir. "Toplu çocuk yönetimi" yerine birey odaklı sosyal hizmet yaklaşımı benimsenmelidir.

2. Kurumsal Şeffaflık ve Denetim: Devlet koruması altında çalışan personelin etik ve şiddetsiz iletişim konusunda eğitilmesi, ayrıca çocukların şikâyetlerini bağımsız birimlere iletebilecekleri güvenli kanalların oluşturulması önemlidir. Bununla birlikte çocuk koruma sisteminde çalışan meslek elemanlarının "sosyal çalışma görevlisi" gibi bir üst başlık altında toplanmaması, personelin aldığı eğitim doğrultusunda kadrolarda ve görevlerde çalışması (örneğin sosyal hizmet uzmanının görev alanındaki uygulamaların başka meslek grupları tarafından yapılmaması, psikoloji mezunlarının psikolog olarak, çocuk gelişim mezunlarının çocuk gelişim uzmanı olarak görev yapması), bu kadro ve görevlerin mevzuat yoluyla netleştirilmesi önerilmektedir. Denetim süreçlerine sivil toplum ve bağımsız denetçiler dâhil edilmelidir.

3. Geçiş Dönemi Mekanizmalarının Oluşturulması: Devlet korumasından ayrılan gençler için destekli barınma modelleri, istihdam ve bakım sonrası rehberliği, psikolojik takip ve mentorluk hizmetlerinin kurumsal çerçevede sunulması gerekmektedir. Bu destekler en az 2 yıl süreyle sistematik biçimde uygulanmalıdır.

4. Toplumsal Etiketlemeyle Mücadele: "Yurt çocuğu" kimliğini taşımanın etiketleyici etkisini azaltmak için medya, eğitim kurumları ve kamuoyuna yönelik bilinçlendirme kampanyaları yürütülmeli; ayrımcılığa karşı hukuki koruma güçlendirilmelidir.

5. Travma Bilgili Adalet Mekanizmaları: Koruma altında yetişen bireylerin şiddet ve istismar deneyimlerini güvenli biçimde aktarabilecekleri, çocuk dostu, travma bilgili yargı ve savcılık yapılarının kurulması gereklidir.

6. Sivil Toplumla Güçlü İşbirliği: Koruma sisteminin eşgüdüm içinde çalışabileceği, gençlere yönelik psiko-eğitsel programlar sunan ve dayanışma ağları kuran STK'lerle uzun vadeli protokoller geliştirilmelidir.

7. Katılımcı Politika Tasarımı: Koruma altında yetişmiş bireylerin deneyimlerini politika üretim sürecine dâhil edecek yapılar (örneğin danışma kurulları, gençlik konseyleri) oluşturulmalı ve bu bireyler karar alma süreçlerinde söz sahibi yapılmalıdır.

Diğer öneriler ise şu şekildedir;

- Şiddet tanımlarının, türlerinin ve sonuçlarının çocuklara ve gençlere açık, yaşa uygun dille anlatılması,
- Koruma altındaki kız çocukları ve genç kadınlara yönelik destek gruplarının oluşturulması,
- Çocuk ve gençlerin yaşadıkları kötü muameleleri bağımsız birimlere bildirebilecekleri mekanizmaların güçlendirilmesi,
- Kurumdan çıkan gençlerin barınma, eğitim ve iş bulma süreçlerinde rehberlik edecek bakım sonrası geçiş programları,
- Çocuk evlerinde ve yurtlarda çalışan personelin kadın erkek eşitliği ve şiddetsiz iletişim eğitimlerine düzenli olarak tabi tutulması...

BU ÖNERİLER, YALNIZCA BİREYLERİN GÜÇLENMESİNİ DEĞİL; AYNI ZAMANDA KORUMA SİSTEMİNİN İNSAN HAKLARI TEMELLİ DÖNÜŞÜMÜNÜ HEDEFLEMEDİR.

Politika Önerisi Matrixi

Politika önerisi	Vade	Sorumlu kurum (lar)	Uygulanabilirlik / açıklama	İyi uygulama örneği
Koruma sisteminin bireyselleştirilmesi ve yaşam becerilerinin geliştirilmesi	Kısa ve uzun vadeli	ASHB, GSB, Üniversiteler	Kurum içinde bireyselleştirilmiş gelişim planları yapılabilir. Personel eğitimi kısa vadede mümkün.	GSB Yaşam Becerileri Programı (GSB kampları)
Şiddet tanımlarının, türlerinin ve sonuçlarının çocuklara ve gençlere açık, yaşa uygun dille anlatılması	Kısa vadeli	ASHB	Çocuk Hakları Komiteleri, kurum içi oryantasyon programları	Hayat Sende Derneği "Güven Çemberi" Modülü
Koruma altındaki kız çocukları ve genç kadınlara yönelik destek gruplarının oluşturulması	Orta vadeli	ASHB, Belediyeler, STK'ler	Kadın danışma merkezleri, sosyal hizmet merkezleri	İstanbul'daki "Kızlar Atakta" destek grubu pilotu
Kurumsal şeffaflık ve denetim	Kısa ve orta vadeli	ASHB, TBMM, STK'ler, İnsan Hakları Kurumu	Eğitim ve mekanizma kurulumu mümkün. Mevzuat değişiklikleri orta vadede yapılabilir.	SHUDER etik rehber çalışmaları
Geçiş dönemi mekanizmalarının oluşturulması	Orta ve uzun vadeli	ASHB, İŞKUR, Belediyeler, STK'ler	Yasal düzenleme gerekir. Avrupa'daki "aftercare" modelleri örnek alınabilir.	İngiltere Leaving Care Framework, Almanya Jugendhilfe
Katılımcı politika tasarımı	Orta vadeli	ASHB, TBMM, Gençlik STK'leri	Gönüllü pilot kurullar kurulabilir. Mekanizma oluşturulması gerekir.	Avrupa Gençlik Forumu, Gençlik Politikaları Danışma Kurulu
Çocuk ve gençlerin yaşadıkları kötü muameleleri bağımsız birimlere bildirebilecekleri mekanizmaların güçlendirilmesi (anonim bildirim kanalları)	Orta vadeli	ASHB, Ombudsmanlık, STK'ler	KDK, dijital şikayet hatları	KDK Çocuk, Norveç'teki "Speak Up" çocuk bildirim hattı

Politika Önerisi	Vade	Sorumlu Kurum (lar)	Uygulanabilirlik / Açıklama	İyi Uygulama Örneği
Kurumdan çıkan gençlerin barınma, eğitim ve iş bulma süreçlerinde rehberlik edecek bakım sonrası geçiş programları	Uzun vadeli	ASHB, İŞKUR, Belediyeler, STK'ler	Geçiş evi modelleri, destekli yaşam programları	Hollanda "Kamers met Kansen (Fırsatlı Odalar)" programı
Toplumsal etiketlemeyle mücadele	Kısa vadeli	RTÜK, MEB, Adalet Bakanlığı, STK'ler	Medya işbirliğiyle kampanya yürütülebilir. Mevcut yasalarla desteklenebilir.	"Foster care stigma" karşıtı medya kampanyaları (Kanada, Avustralya)
Travma bilgili adalet mekanizmaları	Orta vadeli	Adalet Bakanlığı, ASHB, Barolar	Mevzuat uyarlaması ve uzman personel gerekir. Pilot mahkemeler kurulabilir.	Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM) – Türkiye
Çocuk evlerinde ve yurtlarda çalışan personelin kadın erkek eşitliği ve şiddetsiz iletişim eğitimlerine düzenli olarak tabi tutulması	Kısa vadeli	ASHB, Üniversiteler, STK'ler	Hizmet içi eğitim modülleri, zorunlu personel rotasyonu	Trauma-Informed Care" hizmet içi eğitimleri (Kanada)
Sivil toplumla güçlü işbirliği	Kısa vadeli	ASHB, Belediyeler, STK'ler	Protokoller hızlıca yapılabilir. Hibe destekleri ve eğitimlerle desteklenebilir.	Hayat Sende Derneği ile geliştirilen protokol

Sonuç ve Genel Değerlendirme

Bu araştırma, devlet koruması altında büyüyen kadınların yaşamlarının çeşitli evrelerinde yapısal eşitsizliklere, ihlallere ve toplumsal etiketlemeye maruz kaldığını ortaya koymuştur. Katılımcı anlatıları, koruma sisteminin bireyleri yalnızca fiziksel düzeyde değil; psikolojik, duygusal ve sosyal açıdan da destekleyici biçimde dönüştürülmesi gerektiğine işaret etmektedir. Devlet korumasından ayrıldıktan sonra kadınların yaşadığı güvencesizlik, yalnızlık ve dışlanma, koruma sonrası geçiş sürecine dair politika eksikliğine dikkat çekmektedir.

Çalışma katılımcıların “kadın” olarak deneyimlediği güçlüklerin yanında “koruma altında yetiştirme deneyimi olan kadın” olarak kesişimsel dezavantajlar yaşadıklarını ortaya koymuştur. Bu durum toplumda halihazırda haklara ve hizmetlere erişimde güçlük yaşayan bir grup olan kadınların farklı özelliklerle daha da kırılgan hale gelebildiğini bu sebeple koruma altında yetiştirme deneyimi olan kadınlara yönelik özelleşen politikalar geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Öte yandan, hem kadın katılımcıların hem de sivil toplum uzmanlarının vurguladığı ortak bir gerçeklik de vardır: Bu bireyler yalnızca mağdur değil; aynı zamanda direnç geliştiren, mücadele eden ve çözüm üreten özneler olarak da öne çıkmaktadır. Bu bağlamda önerilen politika değişiklikleri, yalnızca koruma sistemini iyileştirmeye değil; aynı zamanda koruma altında yetiştirme deneyimi olan kadınların toplumsal hayata aktif katılımını sağlamaya yöneliktir.

Teşekkür

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde gönüllü olarak katkı sunan tüm uzmanlara, kendi deneyimlerini paylaşma cesareti gösteren tüm kadın katılımcılara, ayrıca saha erişimini kolaylaştıran Malatya Yetiştirme Yurtlarından Ayrılanlar Yardımlaşma Derneği ve Kırşehir Bizim Aile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği'ne teşekkür ederiz.

Araştırmada etik kurallar gözetilmiş, tüm katılımcıların kimlikleri gizli tutulmuş ve veriler yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılmıştır.

Raporu Hazırlayanlar:

RUMEYSA BOZDEMİR

MELİKE SARI

KÜBRA AYRANCIOĞLU

EMRAH ŞAHİN

ELİF MELİSA AKGÜN

HAYAT SENDE HER ADIMDA ÇOCUK VE GENÇLERİN YANINDA!

İLETİŞİM

Kızılay Mah. Necatibey Cad. No: 27/11
Çankaya / Kızılay/ ANKARA / TÜRKİYE

+90 312 229 44 46 | 0552 159 50 56

bilgi@hayatsende.org

www.hayatsende.org | @hayatsendeorg

Avrupa Birliği ile birlikte ortak
finanse edilmektedir

AVRUPA BİRLİğİ

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Avrupa Konseyi ile birlikte
ortak finanse edilmekte ve
uygulanmaktadır

Bu rapor Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyinin mali desteğiyle hazırlanmıştır. Bu içeriğin sorumluluğu yazar(lar)a aittir. Burada ifade edilen görüşler, hiğbir şekilde, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyinin resmi görüşünü yansıtmamaktadır. Bu rapor, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyinin Batı Balkanlar ve Türkiye'ye Yönelik Yatay Destek Ortak Programı çerçevesinde yürütülen "Türkiye'de Kadınların Adalete Erişiminin Desteklenmesi" projesi tarafından sağlanan hibe kapsamında yalnızca Hayat Sende Derneği tarafından hazırlanmıştır.